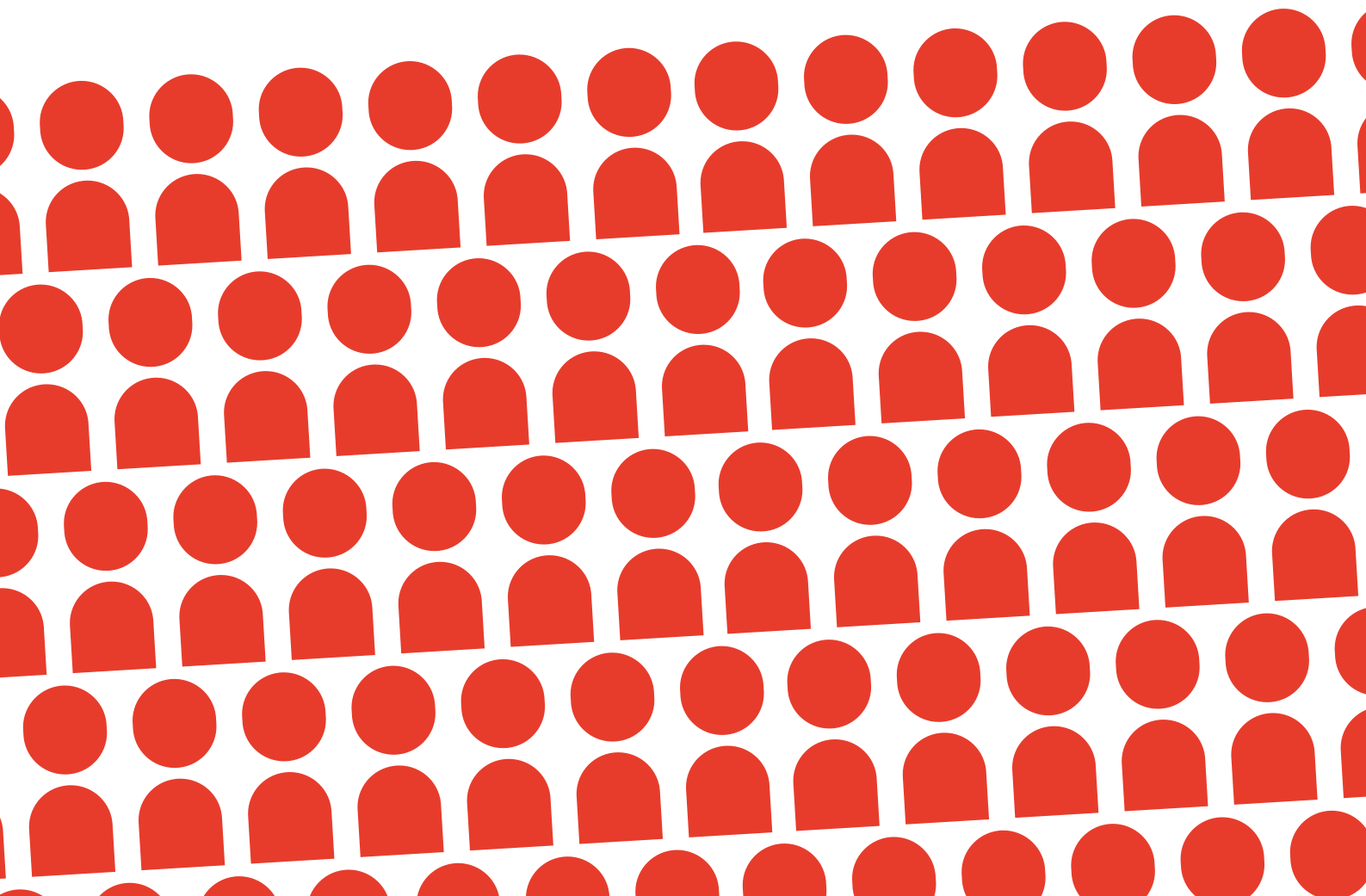

VI HAR RÅD!

Ett studiematerial om Reformisternas
programförslag för en ny ekonomisk politik

Mars 2023

Vi har råd!

Ett studiematerial om Reformisternas
programförslag för en ny ekonomisk politik

Socialdemokraterna

Innehåll

Innehåll.....	3
Inledning.....	4
Träff 1 – Växande klyftor och klimatkris – Hur hamnade vi här?.....	8
Träff 2 – Finanspolitiskt ramverk för jobb, välfärd och rättvis omställning.....	10
Träff 3 – Statlig investeringsbank.....	13
Träff 4 – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning. <i>Del 1: Förmögenhetsskatt, fastighetsskatt och arvs- och gåvoskatt</i>	15
Träff 5 – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning. <i>Del 2: Avskaffa och fasa ut orättvisa skatteavdrag</i>	18
Träff 6 – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning. <i>Del 3: Rättviseavdrag, beskattning av kapital och enhetlig moms</i>	20
Träff 7 – Hur går vi vidare?	23

Inledning

Sverige är ett av de rikaste länderna på jorden. Ändå har samhällsklyftorna tillåtits att växa i decennier och vår gemensamma välfärd har underfinansierats och privatiserats. Detta samtidigt som satsningarna för att ställa om vårt samhälle från ödesdigert fossilberoende till ekologisk hållbarhet varit alldeles för små.

I föreningens reformprogram visar Reformisterna att det på ett hållbart sätt går att satsa för att minska klyftorna, stärka välfärden, föra Sverige mot full sysselsättning och genomföra en rättvis klimatomställning i enlighet med Parisavtalets mål. Grunden är en ny ekonomisk politik och en reformering av skattesystemet – för vi har råd med framtiden!

Studiecirkeln

Studiematerialet *Vi har råd!* fokuserar på de delar i reformprogrammet som behandlar den ekonomiska politiken och de skattereformer som är nödvändiga för att bryta ojämlikheten och finansiera klimatomställningen och en stärkt välfärd.

Du kan läsa hela föreningens reformprogram här: <https://www.reformisterna.se/reformprogram/vi-har-rad-med-framtiden>

Vårt förslag är att studiecirkeln läggs upp enligt följande:

- **Träff 1:** Växande klyftor, klimatkrisen – Hur hamnade vi här?
- **Träff 2:** Finanspolitiskt ramverk för jobb, välfärd och en grön ny giv
- **Träff 3:** En statlig investeringsbank
- **Träff 4 – 6:** Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning
 - **Del 1:** Förmögenhetsskatt, fastighetsskatt och arvs- och gåvoskatt
 - **Del 2:** Avskaffa och fasa ut orättvisa skatteavdrag
 - **Del 3:** Rättviseavdrag, beskattning av kapital och enhetlig moms
- **Träff 7:** Hur går vi vidare?

Materialet är omfattande och vi vill rekommendera varje studiecirkel att framförallt fokusera på de områden deltagarna själva finner intressanta. Det är er studiecirkel, forma den som ni vill, ordningen och omfattningen av träffarna är enbart förslag. Om något avsnitt verkar behöva mer tid, lägg till en extra träff. Om något ämne inte verkar intressant, hoppa över det. Det är också viktigt att vi som förening och folkrörelse ständigt uppdaterar och utvecklar vår politik. För att kunna göra detta behövs medlemmarnas stöd och engagemang. Vi vill uppmuntra alla studiecirklar att sammanfatta sina diskussioner och skicka åsikter och förslag om hur reformprogrammet kan förbättras till föreningens styrelse och studieutskott. Maila dessa till: info@reformisterna.se

Vad är en studiecirkel?

I en studiecirkel träffas man regelbundet för att studera, diskutera eller öva sig på något tillsammans. Det ideala ur ett pedagogiskt perspektiv brukar vara 7–12 deltagare inklusive ledaren, men det går att vara mellan 3 och 20 deltagare i en cirkel.

I en studiecirkel deltar man fritt och frivilligt, det finns ingen färdig kursplan, och alla deltagare är med och påverkar innehållet och upplägget. I en studiecirkel utgår man från deltagarnas behov och tar vara på allas erfarenheter.

Studiecirkeln är en demokratisk studie- och diskussionsform som bygger på allas aktiva deltagande. Respekt för varandra är viktigt. Ingen person får dominera diskussionerna. Alla bör få komma till tals och ungefär lika mycket. Beslut bör fattas i öppen och demokratisk anda. Cirkelledare fungerar som en guide och inspiratör, och leder gruppens arbete framåt. Men det är i samspelet mellan cirkelledaren, deltagarna och studiematerialet som ny kunskap växer fram.

ABF är partiets främsta samverkanspart vad gäller såväl långsiktigt utvecklingsstöd som konkreta insatser runt praktiska frågor lokalt. Glöm inte att kontakta ABF innan ni startar cirkeln för att diskutera på vilket sätt ni kan samverka. Om du inte vet vem du ska kontakta så kan studieombudsmannen i ditt partidistrikt eller lokala partiförening vara behjälpliga.

ABF kan också vägleda er i hur ni kan rapportera studieverksamheten på bästa och enklaste sätt. Är det en cirkel, en kurs eller kanske ett kulturarrangemang? En formell studiecirkel måste bestå av minst tre personer inkl. cirkelledaren, och pågå minst nio studietimmar (en studietimme = 45 minuter) uppdelat på minst tre sammankomster. Glöm inte att rapportera all studieverksamhet till ABF.

En bra studiecirkel

- Ger alla deltagare ungefär lika stort utrymme.
- Tar vara på allas erfarenheter.
- Kombinerar kunskapssökande med dialog och problemlösning.
- Anpassar ambitionsnivån till deltagarna.
- Låter olika perspektiv komma fram i diskussionen.

Lycka till!

Reformisternas studieutskott, mars 2023

Handledning

Att leda en studiecirkel

Cirkelledaren har ansvar för att samordna arbetet i cirkeln, förbereda träffarna, skaffa fram studiematerialet och hålla kontakten med ABF. I en del cirklar är cirkelledaren given på förhand och ibland utser gruppen en av deltagarna att leda studiecirkeln.

Cirkelledaren är en i gruppen, inte någon som måste sitta inne med alla ämneskunskaper. Denne får gärna vara en inspiratör och dela med sig av sin kunskap, men bör inte fastna i föreläsarrollen. Cirkelledarskapet handlar mycket om att skapa bra stämning i gruppen, få igång samtal och diskussion, göra alla delaktiga, tydliggöra vägval, hantera eventuella problem, reda ut oenighet i gruppen, och leda cirkeln mot ett gemensamt mål. Nyckelordet är dialog, och ofta handlar cirkelledarskapet mer om att ställa frågor än om att ge svar.

Tips för en bra cirkel

Som cirkelledare ska du bidra till att alla blir delaktiga, att ingen tar över, att dialogen blir konstruktiv. Här är några tips som kan vara till hjälp:

- Gå en runda. Då får alla chansen att säga något och alla får ungefär lika stort utrymme.
- Använd en talarboll/pinne som ger rätt att prata. Den som talat färdigt kastar vidare.
- Är ni fler än 8 personer? Då kan det vara bra att dela in cirkeln i mindre grupper om två eller tre, med återkoppling i storgrupp. Det gör att alla vågar delta.
- Ställ riktade frågor av typen ”Anna – vad tycker du?” Vissa måste tilldelas ordet för att säga något. Samtidigt har man förstås rätt att vara tyst.
- Ställ en följdfråga för att locka fram mer ur en deltagare som svarat kort.
- Agera ”jokern i leken”. För in tankar och idéer som inte annars finns i gruppen.
- Försök styra in diskussionen på ämnet igen om det svävat iväg. Ställ en uppföljningsfråga.
- För stödanteckningar så att du kan sammanfatta diskussionen kring varje fråga.

Så kan ni arbeta i cirkeln

Låt gärna någon eller några av deltagarna kort återberätta vad de har läst och vilka intryck de fått i början av varje träff. Alla bör ha läst innan träffen. Det viktigaste momentet är samtalet. Utgå från de föreslagna diskussionsfrågorna eller formulera egna. Ni kan gärna samtala i grupper om två eller tre och sedan summera i storgrupp. Bjud gärna in en expert, organisationsföreträdare, lärare eller annan som kan svara på deltagarnas frågor och delta i diskussionen.

För att komma igång

Börja med att gå en snabb runda där alla får säga sitt namn. Ta sedan upp vad studiecirkeln ska handla om och hur dagens upplägg ser ut.

Prata igenom och bestäm praktiska saker: när ni ska ses i fortsättningen, hur deltagarna ska meddela frånvaro, fika till träffarna etc.

Prata om vad en studiecirkel är och hur cirkeln kan bli konstruktiv och deltagande. Kom överens om hur ni ska bemöta varandra och arbeta tillsammans. Om deltagarna inte känner varandra bra innan cirkelns början: Låt deltagarna intervjua varandra två och två (i ca fem minuter var) och presentera varandra för resten av gruppen.

Några saker att ta reda på i intervjuerna är: namn, bostadsort, sysselsättning, fritidsintresse, politiskt engagemang, och sist men inte minst förväntningar på studiecirkeln.

Samla ihop deltagarnas förväntningar och samtala en stund om dessa – hur kan de uppfyllas? Utifrån förväntningarna kan ni formulera mål för studiecirkeln.

Gå igenom studiematerialet så att alla får en överblick. Bestäm vilka avsnitt som ska ingå i cirkeln, och upplägget för resten av cirkelträffarna.

Träff 1 – Växande klyftor och klimatkris – Hur hamnade vi här?

Material inför träffen

Reformisterna (2019). Hur hamnade vi här? Ur *En starkare socialdemokrati börjar med dig - Ett studiematerial om Reformisternas program för ett bättre Sverige*, avsnitt 3.2, sid 15-24. [En starkare socialdemokrati börjar med dig](#)

Kallifatides & Sjöberg (2023). *Alla får det inte bättre - Om den ökande ojämlikheten i Sverige och varför den är ett samhällsproblem*. Katalys rapport no 112, kapitel 5, sid 30-31. [Alla får det inte bättre](#)

Gerin & Bergström (2019). Välfärdens utmaningar och framtid. Ur *Tre sätt att finansiera välfärden*, Katalys rapport No 76, kapitel 1, sid 7-14. [Tre sätt att finansiera välfärden](#)

Kallifatides & Svansbo (2023). *Välfärden skärs ned med 1716 kronor per invånare*, Expressen, 27 januari 2023. [Välfärden skärs ned med 1716 kronor per invånare](#)

Sammanfattning

Idag står vi både inför en klimatkris och en social, samhällelig kris. Med samhällets oförmåga att hantera vår tids utmaningar har högerpopulismen grott. Ekot från 1930-talet ljuder allt starkare. Historien upprepar sig inte, men den har något att säga oss.

Då liksom nu växte klyftorna. Och på samma sätt som idag förklarades politiken av åtstramningspolitik och en blind tro på marknaden. I länder som Tyskland blev konsekvenserna av den politiska oförmågan katastrofala. I andra länder utmanades istället dogmerna: I USA lanserades ett stort investeringspaket, en så kallad ny giv (New Deal), i Sverige sjösatte Socialdemokraterna en ny, offensiv ekonomisk politik.

I en klassisk valpamflett från 1932 ställde socialdemokraten Ernst Wigforss en retorisk fråga: Har vi råd att arbeta? Idag genljuder frågan, med tillägget att vår tids nyliberala era också lett oss till randen av en global ekologisk katastrof. Vår tids vägval är knivskarpt. Anser vi oss ha råd med framtiden?

Allt fler inser att den inslagna färdriktningen är ohållbar, socialt och ekologiskt. De ekonomiska dogmer som dominerat i decennier har diskvalificerats av ledande expertis, från IMF och OECD till FN:s klimatpanel. Nu följer kriserna på varandra. Problemen blir alltmer uppenbara.

I sprickorna som uppstått när en välfärd på permanent svältkur mött en pandemi och när en fossilberoende kontinent ställts inför krigets återkomst till Europa visar sig det svaga samhällets sårbarhet. Men politiken släpar ängsligt efter. Sverige och världen behöver återigen en ny giv – och den här gången måste den också vara grön.

De reformförslag Reformisterna presenterar utgör just detta: En grön ny giv för Sverige. Grunden är – precis som på Wigforss tid – en ny ekonomisk politik som möjliggör handling. En ekonomisk politik där reformutrymme skapas för att möta vår tids akuta samhällsutmaningar utifrån verkligheten och vetenskapens slutsatser.

Diskussionsfrågor

- Varför är du här (på en socialdemokratisk studiecirkel)?
- Vad är viktigt för dig under studiecirkeln?
- Vilken är din hjärtefråga?
- Vilka är de stora samhällsutmaningarna som politiken måste ta tag i enligt dig?
- Varför görs så lite åt klimatkrisen?
- Varför har de ekonomiska klyftorna växt och varför tillåts de växa?
- Varför har det varit borgerlig majoritet i riksdagen under så lång tid?
- Vad är socialdemokratins del av utvecklingen (kan vara både positivt och negativt)?

Träff 2 – Finanspolitiskt ramverk för jobb, välfärd och rättvis omställning

Material inför träffen

Regeringskansliet (2022). *Om det finanspolitiska ramverket*, Regeringskansliet. [Om det finanspolitiska ramverket, Regeringskansliet](#)

Reformisterna (2021). *Vi har råd! En budget för välfärd, klimatomställning och full sysselsättning*, Reformbudget 2021, kapitel 3, sid 17-20. [Reformbudget 2021](#) (observera att siffrorna i budgeten gäller utifrån ekonomiska prognoser 2021)

Kallifatides (2019). *Vad är en statsskuld?* Markus förklarar, Reformisterna. [Vad är en statsskuld?](#) (3 minuter lång video)

Sammanfattning

Sverige har ett av världens mest restriktiva ramverk (övergripande regelverk) för den ekonomiska politiken. Hela den offentliga sektorns finanser ska visa överskott över konjunkturcykler (ekonomins regelbundna upp- och nedgångar). Utgiftstak fastställs och blir lag. Kommuner och regioner är ålagda hårda krav på budgetbalans. Penningpolitiken är helt inriktad på att inflationen ska ligga på två procent.

Varken finans- eller penningpolitik är inriktade på full sysselsättning, ekonomisk jämlikhet eller att ge tillräckligt utrymme för att hantera akuta eller kommande samhällsproblem, såsom klimatomställning, bostadsbrist, pandemier, migrationsströmmar eller inflationschocker.

Enligt Reformisterna bör målet för den ekonomiska politiken vara att uppnå full sysselsättning, ett mer jämlikt Sverige, en rättvis grön omställning och en stabil inflationstakt. För att uppnå dessa övergripande mål behöver det finanspolitiska ramverket justeras så att statens finanser tillåts att gå med underskott, även över en konjunkturcykel. På partikongressen 2021 ställde sig socialdemokraterna bakom att tidigarelägga en översyn av det finanspolitiska ramverket. En sådan översyn bör syfta till att möjliggöra just detta.

Den offentliga ekonomins driftskostnader (löpande utgifter, såsom till personal, förbrukningsvaror och offentlig konsumtion) bör även i fortsättningen finansieras fullt ut över konjunkturcykeln med skatter och andra intäkter från offentlig verksamhet. Viktiga och långsiktiga investeringar som krävs för att möta dagens och framtidens samhällsutmaningar (såsom investeringar i infrastruktur och en grön omställning) bör däremot till stora delar lånefinansieras.

De senaste årens pandemi, krig och inflationschock har ytterligare understrukt behovet av ett modernt finanspolitiskt ramverk som möjliggör investeringar för att bygga ett mer motståndskraftigt Sverige. Samtidigt som behovet av investeringar växer, inte minst i hållbar energiförsörjning och effektivare energianvändning för att sänka inflationstrycket i ekonomin, ökar kostnaderna för att investera när västvärlden nu i snabb takt rör sig bort från det senaste årtiondets extremt låga räntor. Finanspolitiken får därför en helt avgörande roll i att upprätthålla investeringstakten. Det handlar både om att bygga upp offentliga värden inom exempelvis infrastruktur, välfärd, hållbara produktionssystem, bostäder samt natur- och kulturvärden och att förbättra tillgången till långsiktigt kapital för att öka investeringarna i hela ekonomin. Reformisterna menar därför att det beslut som fattades på Socialdemokraternas partikongress 2021, att lånefinansiera strategiska infrastrukturprojekt med stor klimatnytta, nu behöver förverkligas.

Reformisternas förslag

- Att den ekonomiska politiken styrs av de övergripande målen om full sysselsättning, ett mer jämlikt Sverige, grön omställning och en stabil inflationstakt.
- Att överskottsmålet för statens finanser överges.
- Att det finanspolitiska ramverket byggs på en separation mellan en investeringsbudget där lånefinansiering tillåts och en driftsbudget där ett balansmål över konjunkturcykeln styr.
- Att skuldankaret justeras med hänsyn till de stora globala förändringarna under 2020-talet.
- Att Sveriges offentliga infrastrukturupplåning ökas, i linje också med beslutet från Socialdemokraternas partikongress 2021 att lånefinansiera vissa strategiska infrastrukturprojekt med stor klimatnytta.

Diskussionsfrågor

- Hjälps åt att reda ut frågetecknen. Vad är ett finanspolitiskt ramverk? Vad har Sverige för finanspolitiskt ramverk? Vad betyder skuldkvot och skuldankare?
- Vad skulle en förändring av det finanspolitiska ramverket få för effekter?
- Jämför statsbudgeten med en hushållsekonomi. Vad är skillnaden på att låna till infrastruktur (i privatlivet t.ex. en bostad) och till löpande utgifter (t.ex. mat och kläder)?
- Om ramverket inte ändras, varifrån ska pengar till t.ex. stora infrastruktursatsningar då tas? Finns det risk att investeringarna tränger ut utgifter för t.ex. välfärden?
- Vad är kopplingen mellan målet om full sysselsättning och det finanspolitiska ramverket?
- Vad är kopplingen mellan den gröna omställningen och det finanspolitiska ramverket?
- Vilken roll har finanspolitiken spelat för framväxten av välfärdsstaten på 1940–1980 talet? Vad är den s.k. Rehn-Meidner modellen?
- Ett vanligt motargument är att det finanspolitiska ramverket hindrar högern från att låna till t.ex. skattesänkningar. Är det ett argument för att upprätthålla det finanspolitiska ramverket? Varför/varför inte?

- Ett vanligt motargument mot en förändring är att en högre belåning riskerar att leda till en situation likt Greklands i samband med finanskrisen i början av 2010-talet. Stämmer det? Varför/varför inte?

Extra läsning

Reformisterna (2022). *Ekonomisk politik - samtal med Markus Kallifatides, Elisabeth Lindberg och Håkan Hellstrand*, Reformisternas höstkonferens 2022. [Reformisternas höstkonferens 2022](#) (video, samtalet är ca 50 minuter långt och börjar vid minut 60)

Keen (2018). *Should the governments run a surplus?* Samtal på engelska med ekonomen Steve Keen, Renegade Shorts. [Steve Keen on Government Surplus](#) (video, engelska, ca 5 minuter)

Träff 3 – Statlig investeringsbank

Material inför träffen

Reformisterna (2021). *En investeringsbank för Sverige*, rapport, sid 3–9 och 20–23. [En investeringsbank för Sverige](#)

Sammanfattning

Sverige har i grund och botten goda förutsättningar att klara en grön omställning. Vi är ett rikt land med stort tekniskt kunnande och omfattande förnybara energiresurser. De stora utmaningarna handlar bland annat om att ställa om transportsektor och industri. Det största problemet är att omställningstakten är för låg. Dagens politik är otillräcklig för att uppfylla nuvarande klimatmål, och klimatmålen i sig är tyvärr otillräckliga för att klara de globala klimatmålen i Parisavtalet – problem som på senare år belysts i en rad studier och myndighetsrapporter.

För att driva på omställningen föreslår Reformisterna därför ett brett reformpaket för en rättvis grön omställning, i linje med Parisavtalets mål och med sikte på nettonollutsläpp år 2035. Mer om detta kan du läsa om i föreningens rapport [En grön ny giv för Sverige](#).

En grundläggande förutsättning för att lyckas är att staten kan genomföra och möjliggöra de stora investeringar som krävs. Därför behövs ett moderniserat finanspolitiskt ramverk, som medger lånefinansiering av nödvändiga klimatinvesteringar. Samtidigt behövs en statlig investeringsbank för att mobilisera långsiktigt och billigt privat kapital.

Den statliga investeringsbank Reformisterna föreslår påminner om den Europeiska investeringsbanken (EIB) och den tyska federala investeringsbanken Kreditanstalt für Wiederaufbaus (KfW). EIB har utvecklat lån och garantier som enligt statsstödsreglerna är godkända för bruk i Sverige. En statlig investeringsbank kan utformas så att stora institutionella investerare som pensionsfonder kan investera i investeringsbankens projekt. Förslaget är också i linje med rekommendationer från EU och OECD.

Investeringsbankens främsta syfte är att mobilisera privat kapital och tillgodose aktörer med billigt och tålmodigt kapital. Investeringsbanken får kapital från staten som används som säkerhet för lån på den internationella kapitalmarknaden. På så sätt kan investeringsbanken mobilisera stora mängder kapital, som kan erbjudas till förmånliga och långsiktigt stabila villkor till samhällsnyttiga investeringar, såsom i järnväg, kollektivtrafik, fossilfri elproduktion, industrins klimatomställning eller grön nybyggnation, energieffektiviseringar och upprustning av bostäder.

Reformisternas förslag

- Att en statlig investeringsbank etableras för att mobilisera billigt och långsiktigt kapital för storskaliga offentliga och privata investeringar på följande områden:
 - Nybyggnation och upprustning av bostäder, inklusive energieffektiviseringsåtgärder
 - Järnväg och annan infrastruktur för kollektivtrafik
 - Klimatneutral elproduktion samt energilagring som tillgodoser framtida behov
 - Utbyggnad av lokala och regionala elnät
 - Produktion och distribution av fossilfria drivmedel
 - Etablering och utveckling av ny, grön industri såsom batterifabriker, fossilfri stålproduktion samt fossilfri konstgödsel
 - Infrastruktur för koldioxidavskiljning och lagring (Bio-CCS/CCS) ○ Infrastruktur för elfordon samt lån till hushåll som vill köpa en elbil

Diskussionsfrågor

- Vad betyder det att vi, för att kunna göra stora investeringar, behöver billigare kapital?
- Vilka konsekvenser får det att finanssektorn fokuserat på investeringar med kort tidshorisont och hög avkastning? Vad innebär det för t.ex. grön innovation?
- Vilka typer av investeringar skulle samhället behöva? Ge gärna exempel!
- Vad är problemet med att investeringar, enligt nuvarande system, ofta bestäms av privata investeringsbolag som har till uppgift att göra vinst, i stället för samhällsintressen?
- Vad är riskerna? Kan pengarna vältras tillbaka på skattebetalarna vid förlust? Är det värt det? I så fall, kan vinster göra detsamma?
- Vad är en investeringsbanks roll i den gröna industriomställningen?
- På vilket sätt kan statliga investeringar ”locka” privata investerare till samma projekt?

Träff 4 – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning

Del 1: Förmögenhetsskatt, fastighetsskatt, och arvs- och gåvoskatt

Material inför träffen

Sundgren (2019). Beskatta kapitalet, Katalys rapport no 75, Katalys och Jämlikhetsfonden. [Beskatta kapitalet](#)

Järliden Bergström (2021). Skatter för det 21a århundradet – LOs skattepolicy, LO, sid 12-13. [Skatter för det 21a århundradet](#)

Reformisterna (2021). En grön ny giv för Sverige, rapport, Reformisterna, avsnitt 4.2.3-4.2.4, sid 76. [Grön ny giv för Sverige](#)

Gerin & Bergström (2019). Valfärdens utmaningar och framtid. Ur Tre sätt att finansiera välfärden, Katalys rapport No 76, avsnitt 2.1, sid 15-18. [Tre sätt att finansiera välfärden](#)

Sammanfattning

Sverige har ett skattesystem som inte förmår bekosta en ambitiös välfärdsstat och som i för låg utsträckning fördelar från de ekonomiskt starka till de ekonomiskt svaga. Arbetare och tjänstemän betalar en allt större del av kakan i förhållande till stora företag och den ekonomiska eliten. Det förekommer att miljardären betalar en mindre andel av sin inkomst i skatt än vad vanliga löntagare gör.

Det krävs stärkt och långsiktigt hållbar finansiering för offentliga tjänster och åtaganden. Lika nödvändigt är en ökad utjämning av disponibla inkomster samt en ombalansering av skatteuttag från små- och medelstora företag till de stora.

Den gröna omställningen kommer att vara ett av samhällets största åtagande under kommande årtionden. Under en tid innebär detta ökade kostnader för att möjliggöra en grön strukturuomvandling och se till att alla kan ställa om – oavsett arbete, inkomst eller var man råkar bo.

Socialdemokratiens utgångspunkt bör vara att de kostnader som uppstår vid omställningen fördelas solidariskt, efter bärkraft och ansvar, att stödet för omställningen ges efter behov och att det mervärde som omställningen skapar kommer alla till del. Målet är att alla ska kunna leva ett klimatvänligt liv.

Samlat kräver finansiering av välfärden och den gröna omställningen ett nytt skattesystem.

I utformningen av ett nytt skattesystem bör både effekter på skatteintäkter och utjämning av disponibla inkomster tas i beaktande. Skattesystemets jämlikhetsskapande effekter bör väga tungt i dess utformning. Beskattning av kapital och ägande bör kontinuerligt utredas för att undvika att kryphål eller snedvridningar mellan inkomstkällor uppstår. Ett första steg är att återupprätta en progressiv beskattning av ägande i Sverige.

Klimatomställningen kommer att innebära stora utgifter de kommande decennierna och dagens koldioxid- och konsumtionsskatter räcker inte till. Dessutom tar dessa inte hänsyn till människors skilda förutsättningar, som att många i glesbygd är beroende av bil. För att säkra en långsiktig finansiering av omställningen och att dessa kostnader fördelas efter bärkraft och ansvar behöver dessa skatter kompletteras med skatter riktade mot dem som har störst ekonomisk marginal och samtidigt generellt står för de största utsläppen. Det bör handla om beskattning av både höga inkomster och beskattning av de värden som byggts upp av gångna decenniers utsläpp.

Reformisternas förslag

- Att fastighetsbeskattningen görs progressiv och baseras på marknadsvärde som ett led i ökad förmögensbeskattning. Detta bör syfta till att ta bort orättvisan i dagens fastighetsavgift där lågt värderade bostäder, ofta i landsbygd, har liknande beskattning som högt värderade bostäder.
- Att stämpelskatten vid försäljning av bostad sänks för att underlätta för flytt till större eller mindre bostad eller ny ort
- Att förmögensbeskattning utreds och genomförs. Utredningen bör särskilt utforska de förmögensskatter som existerar, existerat och planeras i andra OECD-länder. Ett arbete för att möjliggöra effektiv förmögensbeskattning även vid högre skattesatser bör initieras på EU och OECD-nivå.
- Att officiell förmögensstatistik ska samlas in så att utvecklingen av förmögensskillnaderna kan bevakas, belysas och analyseras.
- Att en arvs- och gåvoskatt införs inriktad på de största arv- och gåvotransaktionerna
- Att en så kallad klimatvärnskatt införs på höga inkomster

Diskussionsfrågor

- Tycker du att Sverige bör införa en fastighets- och/eller förmögensskatt? Varför/varför inte?
- Vad tycker du om att införa en fastighetsskatt? Hur skulle en sådan kunna se ut?
- Hur förhåller sig skatterna till risken för skatteflykt?
- Tycker du att Sverige bör införa en arvs- och/eller gåvoskatt? Varför/varför inte?
- Tycker du att en klimatvärnskatt och en arvs- och gåvoskatt är ett rättvist sätt att finansiera en grön omställning? Varför/varför inte?

- Det sägs ibland att det är lätt att sänka skatter men svårt att höja dem – varför tror du det är så?
- Det sägs ofta att Sverige har Europas högsta skatter, vilket inte stämmer. Varför tror du att bilden av Sveriges höga skatter är så livskraftig?
- Idag krävs enhällighet mellan EU-länder för att ta beslut i skattefrågor. Borde det ändras på för att bekämpa skattefusk?

Träff 5 – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning

Del 2: Avskaffa och fasa ut orättvisa skatteavdrag

Material inför träffen

Allvin & Österlund (2022). *Avdragskalaset*, Katalys rapport no 105. [Avdragskalaset](#)

Katalys (2022). *Det ojämlika avdragskalaset - hur får vi slut på det?* Rapportsläpp Avdragskalaset, Katalys. [Det ojämlika avdragskalaset](#) (video)

Sammanfattning

Flera av dagens skatteavdrag för arbetsinkomster skapar ovälkomna sidoeffekter och underminerar progressiviteten i skattesystemet och dess fördelningspolitiska syfte. Ett exempel är ränteavdraget som subventionerar olika typer av räntekostnader för privatpersoner, däribland bolån. Ränteavdraget ger mest till dem med högst inkomster eftersom dessa erhåller de största lånen och därmed har högst räntekostnader.

Utöver denna ojämlika fördelning bidrar ränteavdraget till att öka bostadspriserna och hushållens skulder genom att göra det billigare att låna. Detta har fått Riksbanken, Konjunkturinstitutet, Internationella valutafonden (IMF), Bank of International Settlements (BIS) och EU-kommissionen att uppmana Sverige att trappa av ränteavdragen.

Avdraget för hushållsnära tjänster (RUT) och avdraget för reparation, underhåll, ombyggnad och tillbyggnad (ROT) skapar också en slags omvänd fördelningspolitik där de med högst inkomster får avdrag för kostnader som de med minst inkomster inte har. Det är främst medel- och höginkomsttagare som gör avdrag och dessa går till projekt som inte ökar boytan eller skapar andra samhällsnyttor. Att istället satsa resurser till nybyggnad av hyreslägenheter skulle både skapa jobb i byggsektorn och bidra till att lösa bostadskrisen.

Reformisternas förslag

- Att RUT-avdraget avskaffas.
- Att ROT-avdraget och avdraget för grön teknik avskaffas i sina nuvarande former och ersätts med ett avdrag för energieffektiviserande och klimatrelaterade åtgärder.
- Att ränteavdraget fasas ut med varsamhet och fördelningspolitisk hänsyn.

Diskussionsfrågor

RUT och ROT

- Håller du med att RUT och ROT borde avskaffas? Varför/Varför inte?
- Ett av målen med RUT var att skapa så kallade lågtröskelarbeten för de som står långt utanför arbetsmarknaden - något som inte visat sig stämma. Vilka andra insatser tror du skulle kunna uppnå detta?
- Ett annat mål med RUT var att ”möjliggöra för kvinnor och män att öka sin tid på arbetsmarknaden”. Vad tror du är den största anledningen till att folk inte arbetar heltid? Har du exempel på andra reformer som skulle kunna öka deltagandet på arbetsmarknaden?
- ROT har användes tidigare som ett branschstöd i lågkonjunktur för att öka sysselsättningen. Har du exempel på andra reformer som skulle kunna användas som verktyg i lågkonjunktur?
- Ett annat argument för ROT har varit att det minskar andelen svartjobb i denna bransch. Tror du att det stämmer?
- Varför är det så viktigt med vita jobb? Finns det andra verktyg, än riktade skatteavdrag, för att minska svartarbete?
- Om RUT och ROT avskaffas kan man tänka sig att det kommer ske en minskad efterfrågan av dess tjänster av privatpersoner och därmed en ökad arbetslöshet. Vad tror du om detta? Finns det exempel på reformer som skulle kunna motverka detta?

Ränteavdraget

- Håller du med om att ränteavdraget borde avskaffas? Varför/Varför inte?
- Ett avskaffat ränteavdrag kan riskera att försätta familjer och arbetarklassen i en ekonomisk svårare situation. Finns det några reformer som kan kompensera för detta? Finns det något som du saknar i Reformisternas reformprogram?

Träff 6 – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning

Del 3: Rättviseavdrag, beskattning av kapital och enhetlig moms

Material inför träffen

Reformisterna (2021). *Vi har råd! En budget för välfärd, klimatomställning och full sysselsättning*,

Reformbudget 2021, avsnitt 5.1-5.4, sid 45-49. [Reformbudget 2021](#) (observera att siffrorna i budgeten gäller utifrån ekonomiska prognoser 2021)

Gerin & Bergström (2019). Välfärdens utmaningar och framtid. Ur *Tre sätt att finansiera välfärden*, Katalys rapport No 76, avsnitt 2.1, sid 15-18. [Tre sätt att finansiera välfärden](#)

Lager & Swahn (2020). *3:12 - Arbete eller kapital? En rättvisare beskattning för arbetande företagare*, Underlagsrapport nummer 2 till arbetarrörelsens skattepolitiska skuggutredning, Tankesmedjan Tiden och LO, sammanfattning, avsnitt 2.1-2.3 och kapitel 5, sid 5-9, 17-19 och 38-41. [3:12 – Arbete eller Kapital?](#)

Sammanfattning

Det svenska skattesystemet har sedan 1990-talet blivit något av ett lapptäcke av olika skattesatser, avdragsmöjligheter och undantag. Detta är enligt en närmast enig kår av ekonomer en mindre lyckad ordning.

Sedan 2006 har exempelvis borgerliga regeringar infört ett flertal så kallade jobbskatteavdrag. Kostnaden beräknas 2023 uppgå till cirka 157 miljarder kronor per år. Jobbskatteavdragen har samtidigt bidragit till att sjuka och arbetslösa inkomster beskattas hårdare än inkomster för personer i förvärvsarbete. Det är ett synnerligen orättvist sätt att sänka den effektiva ersättningsgraden i socialförsäkringarna.

Samtidigt har kapitalinkomster sedan 1990-talet ökat från några få procent till omkring 15 procent av hushållens disponibla inkomster. Trots detta har kapitalskatternas andel av skatteintäkterna inte ökat nämnvärt. Kapitalinkomster dominerar bland de grupper som har absolut högst inkomster, vilket bidrar till den ökade ojämlikheten. I en internationell jämförelse sticker Sverige idag ut som ett av de länder med snedast fördelning mellan skatt på arbete och kapital. Under det senaste decenniet har förändringar i de så kallade 3:12-reglerna också förenklat för personer med hög inkomst att minska sina skattebetalningar genom att ta ut pengar som inkomst av kapital istället för arbete.

Reformisterna menar att ett nytt skattesystem bör ha en progressiv skattesatsskala för inkomst av arbete, samt en enhetlig och skärpt skattesats för inkomst av kapital.

Samtidigt behöver dagens mervärdesskatt (moms) ses över. Mervärdesskatten är en av statens stora inkomstkällor, men rymmer idag en rad undantag. En enhetlig mervärdesskatt har flera fördelar. En reformering av mervärdesskatten kan emellertid bara ske om låg- och medelinkomsttagare tydligt kompenseras genom stärkta socialförsäkringssystem och ett mer rättvist och progressivt skattesystem.

Reformisternas förslag

- Att jobbskatteavdragen fasas ut med fördelningspolitisk hänsyn genom en generell skattesänkning i form av ett rättviseavdrag för alla låg- och medelinkomsttagare.
- Att beskattningen av kapitalinkomster blir enhetlig och mer progressiv.
- Att genom skärpta 3:12 regler minska möjligheten att ta ut höga inkomster till låg skatt.
- Att systemet med ett flertal nedsatta momssatser avvecklas. Detta ska endast ske om låg- och medelinkomsthushåll samtidigt tydligt kompenseras för utgiftsökningen genom förstärkta socialförsäkringssystem och förändrade skatter. Samhällsnyttiga sektorer som påverkas, till exempel kultursektorn, ska också kompenseras.

Diskussionsfrågor

Rättviseavdrag

- Är jobbskatteavdraget ett avdrag eller sänkt skatt på arbete?
- Varför har vi lägre skatt på arbete än på t.ex. ersättning från sjukförsäkringen?
- Ger jobbskatteavdraget ökade incitament till arbete?
- Håller du med om att jobbskatteavdragen bör ersättas av ett rättviseavdrag? Varför/varför inte?
- Varför tjänar kommuner och regioner på rättviseavdrag istället för ett höjt grundavdrag för pensionärer?

Beskattning av kapital och 3:12-reglerna

- Vad innebär det att inkomster från kapital ökat rejält inom vissa grupper, men beskattning av sådana inkomster inte ökat i samma omfattning?
- På vilka sätt går det att undvika beskattning av inkomster från kapital?
- Vad är ett ISK-konto?
- Är dagens regler för ISK-konton rättvisa?
- Kan du förklara 3:12 reglerna för en kamrat?
- Hur kommer det sig att arbete, med hjälp av 3:12 reglerna, kan skattas som kapital?

- Vad finns det för privatekonomiska fördelar att med att redovisa inkomst som förvärvsinkomst? Vilka är fördelarna med att redovisa dessa inkomster som kapitalinkomst? Spelar det någon roll hur mycket pengar du tjänar?
- Vad skulle en skärpning av dagens regler för beskattning av kapital kunna innebära för statskassan?

Enhetlig moms

- En enhetlig moms kan stärka möjligheterna att finansiera välfärden. Men hur kan låg- och medelinkomsttagare kompenseras för ökade utgifter?

Uppsamling – Skattesystem för jämlikhet och rättvis omställning, del 1-3

- Vilka är de viktigaste delarna för att skapa ett skattesystem för ökad jämlikhet och en rättvis grön omställning?
- Finns det utmaningar med att övertyga befolkningen om att avskaffa avdrag som RUT, ROT, ränteavdraget och jobbskatteavdragen? I så fall vilka?
- Har du förslag på andra skattereformer?
- Vilka skattereformer är mest angelägna enligt dig?

Träff 7 – Hur går vi vidare?

Material inför träffen

Reformisterna (2019). Reformisternas medlemsguide. [Reformisternas medlemsguide](#)

Sammanfattning

Under studiecirkelns gång har du läst om hur vi kan skapa en ekonomisk politik som gör det möjligt att ta itu med klimatkrisen och vår tids växande ojämlikhet. Det grundläggande budskapet är: Vi har råd med framtiden! Vi kan trycka tillbaka ojämlikheten och bygga ett rättvist och ekologiskt hållbart Sverige. Ett samhälle där vi investerar i varandra för att ge varje människa ett värdigt liv. Ett samhälle som tar sitt globala ansvar och bygger ett klimatomänsigt hållbart samhälle. Där alla människors frigörelse och värdighet är målet.

Det här innebär att vi alla står inför ett val. Utvecklingen är inte ödesbestämd. Antingen accepterar vi ett samhälle där de rika fortsätter att bli allt rikare, där barn fortsätter att leva i fattigdom, där välfärdens resurser inte räcker till, där jordens klimat och vår gemensamma framtid sätts på spel, och där människor alltmer ställs emot varandra. Eller så engagerar vi oss för förändring.

Ett engagemang för förändring kan se ut på väldigt många olika sätt. Vi kan utbilda oss och fortbilda andra. Vi kan arbeta för att påverka politiken inom socialdemokratien, vi kan arbeta för att locka fler personer till socialdemokratien och politiken, och vi kan arbeta för att den politik vi förordar skall vinna brett stöd i demokratiska val. Alla kan vara med och bidra. Det som krävs är engagemang och organisering. Det är bara fantasin och tiden som sätter gränserna!

Diskussionsfrågor

- Är det något du lärt dig under studiecirkeln som engagerar dig särskilt?
- Hur skulle du vilja arbeta vidare för förändring? Vilket typ av engagemang känns meningsfullt för dig?
- Hur kan vi arbeta för att påverka socialdemokratins inriktning, under kommande år och inför nästa partikongress?
- Hur ställer sig ditt partidistrikt till förslagen som diskuterats i denna cirkel? Har de t.ex. varit uppe som förslag på distriktskongresser eller repskap under de senaste åren?
- Vilka föreningar/personer kan ni samarbeta med för att få igenom förslag i ditt partidistrikt?
- Kan ni skriva en gemensam motion? När behöver ni i så fall göra detta, om motionen skall kunna antas och skickas vidare till nästa partikongress?
- Hur kan vi samarbeta med likasinnade socialdemokrater runt om i landet?
- Hur kan vi arbeta för att påverka politiken nu, lokalt eller på riksnivå?
- Hur kan vi arbeta för att engagera eller värva personer som inte är medlemmar?
- Hur kan vi arbeta för att bilda opinion och påverka människor som kanske är meningsmotståndare?

REFORMISTERNA